

Acésta fôia ese
cate 3 côle pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, éra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Fôia Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonéza la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiiu, séu prin posta
séu prin domnii co-
lectori.

Nr. 3.

Brasiovu 1. Februaru 1871.

Anulu IV.

Scurta istoria a societatei iesuitiloru.

(Continuare).

Attentate asupra vietiei regiloru si omoruri de regi. Noi romanii avemu unu proverbii, carele tiene: Séu te pórtá cumu ti-e vorb'a, séu vorbesce cumu ti-e portulu. Dupace societatea iesuitiloru dela a. 1550 inainte apucase a pune man'a pe potestatea absoluta, si dupace membrii ei abatuti cu totulu dela principala loru vocatiune de a predica morala evangelica, incepura a scrie si a propaga doctrine demne de tiranii cei mai nerusinati, precumu vediuramu mai susu, apoi se si portara intocma precumu vorbea si scria. Dupace densii adoptara principiulu care tiene: Finis sanctificat media, adeca scopulu se fia sacru, midiulócele fia ori-care, urma de sine, cá ei se'si ia libertatea de a commite ori-ce crime si ori-ce infamii. Vediendu adeca iesuitii de una parte, cá predicarea moralei curate, ceresci, dumnedieesci, costa prea mari fatige, éra de alta, cá cu fundarea si consolidarea unei monarchii popesci universale inca au intardietu forte tare, ei isi modificara in cátuva planulu si dísera: „Se fundamu mai antaiu un'a monarchia universale politica, apoi avendu-o pe acésta, mai usioru o vomu funda pe ceealta. Intr'aceea societatea nóstra inca se'si accumule avúti atátu de mari, in cátu se póta rivalisa cu ori care monarchu d'intre cei mai mari.“ Cá midiulocu spre scopu ei destinara mai antaiu pe famili'a Habsburg in ambele ei ramuri, adeca in ramulu dela Vien'a si in celu dela Madridu; éra mai tardiu parendu-se iesuitiloru cá Habsburgii nu aru fi monarchi neci energiosi, neci asia curagiosi, cumu le trebuea loru, in sec. 17-lea se alaturara pre langa Bourboni si anume pe langa Ludovicu XIV. genialulu si totu-un'adata despoticu rege alu Franciei.

D'in acestea schimburi de planu, adeca d'in incercarile de a castiga candu pe unulu candu pe altulu d'intre monarchii cei mai potenti pentru scopulu loru celu mare si infricosiatu, se póte esplica una multime de evenimente, attentate si omoruri, pentru cá ori-care monarchu nu voiá a se supune vointiei loru, venea in periculu de a'si perde viati'a, precumu se va vedea mai in diosu.

Spre a prepara terenulu bene si siguru, iesuitii incepura a propaga de tempuriu teori'a omorului de regi, atátu in prea numeroase loru scóle, cátu si in predicele si in scriptele loru, pana ce o si inaltara

la rangulu de maxima morala. Acésta nu e calumnía ci este curatu adeveru. Éca si la acestu locu câteva citatiuni d'in pen'a, séu d'in graiulu unoru iesuiti d'in cei mai de frunte.

In cartea iesuitulu Martinu Bécanu titulata: „Opuscula theologica“ pag. 130 se citescu acestea cuvente: „Ori-carui supusu i stá in voia a ucide pe domnitoriulu seu, déca acesta se va fi acaparatu de tronu cá usurpatoriu; de aceea invétia si istori'a, cá la tóte natiunile s'a datu cea mai mare onore aceleia, carele a ucisu pe acelu felu de tirani. Inse si in casu candu elu nu este usurpatoriu, ci este unu principe care si-a castigatu corón'a in modu legale, e cineva in dreptu de a'lu ucide, indata ce elu incarca pe supusi cu inoposite nelegali, vende functiunile judecatoresci si emitte decrete tiranesci pentru propriulu seu folosu.“

Intocma scrie si iesuitulu italianu Paulu Comitolo in opulu seu titlatu: „Decisiones morales Libro“ IV° pag. 458. Elu adeca díce: „Este ertatu a ucide pe unu asupritoriu nedreptu, tocma si in casu candu elu ar fi generariu, principe séu rege; pentru cá innocentia are valóre mai multa, decâtu vieti'a de aprópelui; éra unu regente care ataca pe cetatieni, se asemena unui animalu selvaticu si rapace, pe carele trebue se'lu nimicesci.“

In a. 1594 in un'a dí de dumineca predicandu pater Jacques Comolet in Parisu, isi alese de textu alu cuventarei sale tienute in contra regelui Enricu IV. loculu d'in cartea judecatoriloru, apoi strigá: „Noi avemu trebuintia de unu Aod, fia acela calugaru, soldatu, séu pastoriu de vite.“ Dupa aceea compará pe regele cu Nerone, cu Moabu, cu Holofernes si cu Herodes.

Intocma totu acea doctrina infernala se coprinde si in cartea iesuitulu nemtiescu Herrmann Buchenbaum titulata „Medulla theologiae moralis,“ in care elu auctoriséza pe ori-cine, cá se omóre pe insultatorii omenimei si ai credentiei celei adeverate,“ adeca pe ai iesuitiloru. Aici obvervamu, cá societatea iesuitiloru tienea in cea mai mare onóre cartea lui Buchenbaum, in cátu aceea era introdusa d'in porunc'a generariului loru in tóte collegiele iesuitiloru.

Iesuitulu Emanuilu-Sa, candu ajunge in Aphorisme sale la cuventulu „Clericus,“ serie asia: „Rebelliunea unui preotu in contra regelui tiei, in care traiesce elu, nu este crima de inalta tradare, pentru cá preotulu nu este supusulu neci-unui rege. Totu

asia de justa este sî theori'a, că pe unu principe nelegitimu ilu pôte omorî ori-care omu d'in poporu, éra a ucide pe unu tiranu, este chiaru meritu."

Iesuitulu germanu Adamu Tanner, cunoscutu prea bine cá profesoriu in Germani'a, professase intocma totu acea doctrina formidabile.

Pater Johannes Mariana, care fusese professoriu in Rom'a, in Palermo sî in Parisu, in cartea sa de „Rege," scrisa sî tiparita cu aprobarea generariului lor Aquaviva, libro I. pag. 54 sustiene doctrin'a, că acei ómeni, carii omóra pe regii rei sî blastemati (firesce rei in sensulu iesutiloru), merita numele de eroi gloriosi.

Iesuitulu italianu Nicolaus Serrarius in Commentariulu seu facutu la biblia, recomandandu regicidiulu, adaoge, că pe unu rege tiranu pôte se'lu omóre ori-cine fàra neci-un'a sententia sêu decretu judecatorescu.

Faimosulu Ballarminu se esprime in acésta materia inca sî mai respicatu in opulu seu „De summa Pontificis auctoritate." Tomo IV° pag. 180.

Intr'aceea d'in toti iesuitii neci-unulu nu a scrisu cu nerusfnare asia satanica, precumu a scrisu sî invetiatu iesuitulu Suarez in opulu seu: „Defensio fidei catholicae et apostolicae," tiparita la Lisabon'a in an. 1614. Acelu omu spurcatu adeca scrie Libro VI. Cap. IV° Nr. 13 et 14: „Este dogma a credintiei, că pap'a are dreptulu de a detrona pe regii eretici si rebelli; apoi unu monarchu detronatu prin pap'a nu mai este neci rege, neci principe legitimu. In fine déca elu detronatu fiendu, nu voiesce a se supune papei, atunci elu devene tiranu, sî pôte fi omoritu de càtra ori-cine. Preste totu, déca prosperitatea publica nu se pôte asecura altu-mentrea, decâtu numai prin mórtea tiranului, este ertatu ori-cui a'lu omorî."

Candu aflà parlamentulu d'in Parisu despre esirea acelu opu diavolescu, indata facu cá se se ardia prin man'a carneficelui in 16. Iuniu 1614. D'in contra iesuitii dechiarara totu atunci in fati'a lumei, că neci-un'adata nu s'a vediutu carte mai morala decâtu aceea, sî că cei carii se scóla asupra ei, sunt rebelli in contra bisericei; éra anume, alti vreo diece iesuiti, mai toti professori sî rectori de scóle, se dechiarara de solidari cu Suarez, apoi in prelegerile loru mersera inca sî mai departe.)*

Déca viéti'a regiloru sî a gubernatoriloru de póra nu avea in ochii iesutiloru d'in punctulu loru de plecare neci-unu pretiu, indata ce aceia nu se su-

*) Fatale repetitiune a istoriei! Incependu dela an. 727 dela Is. Chr., adeca de pre tempulu imperatului Leo Isauriculu, in cursu mai bine de 100 ani, càtu a duratu in imperiulu bisantin sî in Itali'a cért'a pentru icóne, calugarii greci d'in resaritu tocma asemenea doctrine propagá in contra imperatiloru, sî totu ei se amestecá in totu feliulu de comploturi sî rebelliuni, d'in care cauza sî imperatii ii persecutá infricosiatu, le spargea monasteriale, confiscá averile loru, la multi le luá sî viéti'a.

(Vedi Edv. Gibbon.)

punea vointiei sî poruncei loru, apoi pôte pricepe ori-cine, ce era viéti'a celorlalti ómeni inaintea loru. In adeveru nimicu sî éra nimicu; éra de aici se vede curatu, că iesuitii in curendu au degeneratu dela vocatiunea lor intru atàta, in càtu societatea lor indata dupa vreo patrudieci de ani dela infientiarea ei se prefacuse in un'a banda de assassini de cei mai periculosi, adevérati lotri sî tetunari, perjuri, desfrénati sî rapaci, carii nu avea altu scopu, decâtu: Bellum omnium contra omnes. De altumentrea sub icón'a lui Ignatiu Loyola, in a carui onóre iesuitii au fostu edificatu un'a biserică pompósa in Rom'a, stau scrise acestea cuvente ominóse: Ignem veni mittere in terram, et quid volo, nisi ut accendatur, adeca: Am venitu se aruncu focu pe pamentu, sî voiescu se se aprenda.

Dupa acestea se cuvene se aflamu, in ce modu societatea iesutiloru a pusu theori'a sa cea pernitiósa sî spurcata in praxe in tóte tierile, pe unde 'si intensera ei cursele lor.

Assasinatulu regelui Enricu III., carele a domnitu intre a. 1574 sî 1589. Acestu rege a fostu sî cá omu sî cá domnitoriu, unu tiranu, precumu au fostu toti membrii casei domnitorie, càti se nascusera d'in Catharin'a de Medicis, pe care unii scriptori o numescu lupóica. Consiliulu celu secretu alu iesutiloru pe atunci sî adoptase planulu fundarei unei monarchii universale, éra de monarchu universale destinase pe cumplitulu tiranu Filipu II. de Habsburg, regele Spaniei, alu Italiei de diosu, alu Belgiului sî Olandei sî alu unei parti d'in Americ'a meridionale. Pentrucă se poti pune fundamentele pentru una monarchia universale, cauta se te incerci a delatura mai antaiu pre toti monarchii, pastrandu numai pe unulu, care'ti mai convene. Asia cugetá sî iesuitii, buna óra cumu mai cugeta sî in dílele nóstre multi ómeni.

Unu desertoriu d'in parti'a iesutiloru, in care se organisase unu complotu infricosiatu sub nume de parti'a catholiciloru sî sub conducerea ducelui de Guise, denuntiá sî descoperí regelui Enricu III. totu planulu conspiratiloru. In 23. Dec. 1588 regele pune man'a pe ducele de Guise, pe frate-seu cardinalulu de Lotharingi'a sî'i ucide, éra pe alti mai multi ii arunca in carcere. Conspiratii inse nu se lasa, ci alegându'si de comandante pe alu treilea frate alu celoru ucisi, pe asia numitulu duce de Mayenne, se scóla cu bataia asupra regelui. Atunci acesta, de sî catholicu fórte bigotu, vediendu-se strimtoratu, se arunca in bratiale cumnatu-seu, a ducelui Enricu de Navarra, cu carele in 30. Aprile 1589 inchiaie aliantia pe viéti'a si mórte. Guer'a civile se incepe. Parisulu apucase in manile insurgentiloru, armat'a regelui ii strimtorase. In 31. Iuliu 1589 unu june calugaru dominicanu, fanatisatu pàna la nebunía, anume Iac. Clement, venindu la regele Enricu III. in castrele dela St. Cloud si avendu recomandatiuni prea bune, cere si castiga audientia cu pretestu, că are se'i descopere unu mare secretu. Regele face semnu adiu-

tantiloru sei, cá fàra a esi d'in casa, se se traga mai spre feréstra. In aceleasi momente Clement scotiendu unu cutietu mare ilu infige afundu in pantecele regelui, carele mai avù atàta potere cá se scóta cutietulu si se voiéscà a'lu infige sicariului in fatia, cadiù inse mortu. „Regele este mortu!“ strigara adiutanti Montpesat et Jean de Levis, apoi ajutati si de procuratoriulu generale strapunsera póte de duóedieci de ori pe infamulu calugaru sicariu pàna 'lu ucisera, fàra cá se cugete in terrórea si furi'a loru, cà spre a scóte la lumina pe complicii lui, trebuca se'lu mai lase in viétia.

Ce facura iesuitii la audírea acelei sciri fioróse? Éca ce. Unii d'in ei dísesera sí predicasera inca mai de inainte in unele biserice, cà acela care ar ucide pe regele Enricu III., si-ar castiga unu mare meritu in ceriu; éra dupace se latí scirea mórtei regelui, iesuitii d'in cetatea Toulouse sí de airea tienura rogatiuni sí processioni publice, in care pe sicariulu Clement ilu dechiarara de adeveratu martiru; éra famosulu iesuitu Mariana numesce pe Clement in scriptele sale (De Rege) „Aeternum Galliae decus,“ adeca decórea (podób'a) eterna a Franciei; apoi in cartea I. capu VI. scrie: „Acésta fu un'a fapta minunata sí escelenta, d'in care ceilalti domnitori aru potea se invetie.“ Alti càtiva scriptori iesuiti asemenara pe Clement cu personaje d'in testamentulu vechiu, precumu au fostu Iudit'a, Eleazaru séu Macabeu. Asia laudara iesuitii regicidiulu, adeca omorulu de regi. Dara ce minune, cà loru atunci nu li se intemplà neci unu reu d'in caus'a cumplitei crime de a recomenda assasinatulu. Numai pater Edmundu Bourgoiu, egumenulu monasteriei dominicaniloru fu condamnatu de càtra parlamentulu (inalt'a curte) d'in Tours, cá se fia ruptu de patru cai in patru bucati, ceea ce s'a sí intemplatu, d'in cauza cà elu cá egumenu aflase de planulu lui Clement, dara tacuse.

Atentatu sí asasinatulu comisú asupra regelui Enricu IV.

Dupa guer'a civile de patru ani, in fine fu recunoscutu de rege alu Franciei ducele de Navarra sub nume de Enricu IV., omu sí bravu, sí bunu barbatu de statu, sí umanu. Iesuitii inse era fórte neindestulati cu elu, de aceea consiliulu celu secretu alu loru decise cá se'lu trimita pe ceea lume càtu se va potea mai curendu, nu inse prin man'a vreunui iesuitu, ci totu-deaun'a prin individi alesi d'in alte clase de ómeni, instruiti bine si fanatisati cumplitu, pe carii apoi ii deslegá, cumu amu díce a conto, si de crim'a ce avea se comita si ii cuminecá. Asia iesuitii Claudius de Varade, rectorulu colegiului d'in Parisu si pater Commolet, confessariulu de acolo, pusera pe unu omu desperatu, anume Petru Barrière, cá se ucida pe Enricu IV. totu cu unu cutietu; pentru atunci inse regele scapà de mórte prin devotamentulu cavaleriului Brancalcione. Assasinulu Barrière fu condamnatu la mórte cumplita si ecsecutatu in 31. Aug. 1593; d'in contra cei duoi iesuiti scapara

cu fug'a la pap'a, carele in acelea timpuri se aflá fugitu d'in Rom'a la Avignon in Francia, unde 'si asiediasse resiedenti'a incongiurata de ómenii cei mai corrupti.

D'in cercetarile care urmara dupa acelu atentatu a esitu la lumina, cà man'a iesutiloru lucrase in acelu atentatu, cumu si, cà ei era decisi a joca coron'a Franciei pe capulu lui Filipu II. Fiendu-cà un'a parte mare a franciloru era aplecata a ecsila pe iesuiti, éra Enricu IV. nu'i potea iubi, precumu de sine se intielege, asia ei cautara sí aflara pe unu studente de ai loru, anume Jean Chatel, nascutu d'in parenti buni. Pe acesta'lu fanatisara cumplitu, anume professoriulu seu pater Jean Gueret sí rectoriulu colegiului Jean Guignard. Acei ómeni blastemati propunea scolariloru in audiulu tuturoru doctrin'a despre regicidiu cá unu mare meritu. Strengariulu de sicariu Chatel commise atentatulu in 27. Dec. 1594 cu ocasiunea unei audientie solene. Elu voi se lovésca pe rege dreptu in ànima, ilu nemerí inse numai in gura, in càtu cutietulu ii sparse buz'a síi scóse unu dente. Cei d'in comitiv'a regelui era se taie pe sicariu in mii de bucati; regele inse 'lu aparà si 'lu trimise in prinsóre. D'in cercetarile judecatoresci care s'au facutu, a esitu la lumin'a dílei, cà afara de cei duoi iesuiti au mai fostu sí altii complici. Asia in 29. Dec. fu ecsecutatu sicariulu Chatel cu mórte insocita de torture ne mai audite, éra in 7. Ian. 1595 morí totu cu asemenea mórte sí iesuitulu Guignard, era sociu-seu Gueret sí inca alti cinci iesuiti fusera ecsilati d'in Franci'a pentru tóta viétia loru. Mai tardíu se decise ecsilarea tuturoru iesutiloru de pre pamentulu Franciei; cas'a unde siediuase Chatel, fu ruinata, éra pe loculu acela se inaltíà una piramida, pe care s'au in scrisu faptele criminali ale iesutiloru.

Acestea mesure n'au ascuratu intru nimicu viétia regelui. Cei mai de frunte iesuiti schimbandu'si portulu, au remasu totu in tíera, dupa càtiva ani au sciutu recastiga gratia regelui, éra apoi in 14. Maiu 1610 l'au junghietu prín man'a fostulu docente Franciscu Ravailiac, carele mai inainte de a fi fostu dusu la perdiare, a marturisitu la tribunalu, cà elu inpartasise planulu seu confessariului iesuitu Aubigny, carele l'a sí deslegatu de crima, mai inainte de a o cunósce. Astadi stau de fatia mai multe documente autentice, d'in care se vede curatu, cà toti iesuitii de trept'a professiloru au fostu intielesi si invoiti cá se injunghie pe Enricu IV., si inca in calitate de judecatori ai lui, cá si ai tuturoru ómeniloru.

Sub Endovicu XIII. si Ludovicu XIV. ei ajunsesera la culmea poterei loru, pàna candu ómeni cá Molière sí cá Voltaire incepusera a le da lovituri fórte grele.

Atentatu asupra lui Ludovicu XV. Acestu rege cu totulu molesitu si domnitu parte de femeii, parte de iesuiti, pàna pe la a. 1756 fusese trasu in càtáva inca si in certele theologice ale Iansenistiloru si Molinaristiloru. Madam'a Pompadour, faimós'a si

genial'a curtesana si concubina a regelui, tienea cu Iansenistii in contra iesutiloru si desmentă pe rege, că se nu se mai uite in gur'a loru. Atunci iesuitii dederă parol'a de di, care sună: „Regele este apostatu!“ prin urmare se întielege că cu acēsta sententi'a lui era facuta.

In 5. Ian. 1757 tocma pre candu regele insocitu de cătiva generari, ministrii si adiutanti, era se plece cu Delfinulu (clironomulu corónei) la Trianon spre a se ospeta acolo, unu omu, anume Robert Franc. Damiens, in etate de patrudieci de ani, se rapede cu nespusa iutiēla spre caret'a regelui si'lu intiēpa cu unu cutietoiu in peptu, inse nu'lu pôte omori. „Prindeti pe assassinulu!“ strigă regele, dupa care spurcatulu assassinu si fu prinsu indata. D'in tôte cercetarile si documentele a esitu éراسي, că si pe aceln assassinu l'au pusu si l'au platitu totu iesuitii. Sicariulu Damiens fu ecsecutatu cu mórtea cea mai crancena d'in lume. Inse si iesutiloru d'in Franci'a le veni totu de aici perirea; că-ci de si generariulu lor Ricci si pap'a Clemente XIII. in an. 1762 respunsera ticalosului Ludovicu XV. in despretiu: „Jesuitae sint ut sunt, aut non sint,“ adeca iesuitii se fia cumu sunt, séu se nu fia, dara Mad. Pompadour si energiosulu ministru Choiseul midiolocira, cá curtea inalta (care pe atunci se numea parlamentu) se ia caus'a iesutiloru in man'a sa, éra aceea in 9. Martiu 1764 decretă total'a desfientiare a societatei iesutiloru si ecsilarea lor d'in Franci'a si d'in tôte coloniile ei, éra regele confirmă sententi'a. Pe atunci se află numai in Franci'a preste cinci mii de iesuiti, d'intre carii unulu anume La Vallette, unu mare speculantu, facuse unu fallimentu de câteva milióne si pagubise fôrte reu pe un'a multime de creditor.

Atentate iesuitice in Angli'a. In istori'a Angliei se descriu pe largu tôte acelea casuri, in care iesuitii s'au incercatu se omora pe regin'a Elisabeth'a si se substitue la tronu pe nefericit'a Mari'a Stuart. Acelea comploturi si atentate s'au inceputu d'in an. 1581 si s'au continuatu până la mórtea Elisabethei intemplata in 24. Martiu 1603. Anglii inse au fostu cu cea mai agera luare-amente, in cātu totu-deaun'a prevenira desastrulu.

Cu tôte acestea in a. 1605 era se patia si Anglia un'a lovitura până atunci ne mai audita in lume, candu adeca iesuitii urdisera planulu, cá se arunce in aeru cu treidieci si siese butoie pline de prafu pe famili'a regésca cu totu parlamentulu. Complotulu acelu formidabile se preparase d'in Novembre a. 1604, pre candu cătiva iesuiti inbracati cá comercianti, séu cá ori-ce altu, se stracurara d'in Franci'a in Angli'a. Provincialulu pater Garnet si alti trei iesuiti Gerard, Osvald Tesmond et Oldecorn castigasera d'intre catholicii cei mai fanatici mai antaiu pe domnisorulu Robert Catesby, dupa aceea prin acesta pe alti vreo diece insi, dela carii iesuitii in un'a d'in noptile cele intunecóse a le lunei lui Novembre luara juramentu tare pe s. Cuminecatura. Ecsecutarea complotului

se amană d'in mai multe cause până in Novembre 1605. Atunci inse complotulu se descoperi d'in un'a scrisóre secreta, si asia scapă de mórtea cea mai crancena regele Iacobu I., ministrii, membrii parlamentului, publiculu care era se mérga la deschiderea aceluia si toti locuitorii caselor de prin pregiuru, că-ci acelea tôte era se se prefaca in ruine. Mai multi conspirati fusera prinsu, altii ucisi in lupt'a tienuta cu armele; destulu inse că adevérule esí la lumina.

(Va urma.)

Colectiune de diplome

d'in diplomatarulu comitelui Iosifu Kemény, care privescu mai alesu pe romani (valachi).

(Continuare.)

1176. Appendix Diplom. Trans. Tom. I.

2. Documentu esitu dela capitulu bisericei d'in Alb'a-Iuli'a in Transilvani'a, prin carele in urmarea sententiei esite dela Nicolae voivodu alu Transilvaniei, se defigu mediutinele séu metele (hotarale) unoru comune, d'intre care un'a anume St. Nicóra, se află pe atunci in posesiunea banului Stef. Micudu, éra alt'a in a capitulu Orodeanu.

Capitulum Ecclesiae Albensis Transylvaniensis. Omnibus Christi fidelibus, praesentibus et futuris praesens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Perspicua humanae conditionis industria hominum memoriae labilitate pensata sagaciter adinvent, ut ea, quae aguntur in tempore, ne simul dilabantur cum eodem, literarum patrocinio solidentur. Proinde ad Universorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod cum nos honore, quo decuit, receptis literis magnifici Dni Nicolai Vojvodae Transylvaniensis adjudicatorii modum et formam, suae iudiciariae deliberationis in se exprimentibus, nobisque amicaliter loquentibus, et directis, pro parte reambulationis metarum territoriorum possessionis Zent-Miklos Domini Stefani Micud-Bani, ac Possessionis Egyházfalva, honorabilis capituli Orodiensis*) et etiam: Thorda, Koppan, Zind, Zentmihályfalva et Keresztes propter Literarum contestationem factam, inter utrasque partes se habere: emanatas, juxta earumdem continentias, una cum magistro Paulo de Chyula, Protonotario magnifici Domini Vajvodae, ad id per ipsum Dominum Vajvodam specialiter transmissu, honorabilem virum Ladislaum Praebyterum Capellanum venerabilis Domini Pauli Archi-

*) De locis olim in Transilvania ad Capitulum Orodiense spectantibus sequentia habentur in Libro S. Joannis quod aservatur in Capitulo Agriensi: „In Transsylvania sunt quatuor possessiones magnae prope Civitatem Thorda ad litus fluvii Aranyos, quarum praecipua vocatur Babolna. Ibidem extra Civitatem Thorda in Suburbio est Vicus unus vel platea longa — cum Ecclesia S. Spiritus ibidem fundata, quae possessiones quatuor et vicus cum Ecclesia S. Spiritus ad Praeposituram Orodiensem pertinent.“ Vide Fejér C. D: T. VII. vol. V. p. 242.

diaconi Albensis Ecclesiae, ad infrascriptam reambulationem faciendam nostro pro testimonio transmissemus fide dignum. Idem exinde ad nos reversi nobis uniformiter retulerunt, quod ipsi feria secunda inter Octavas Nativitatis Mariae V. ad facies terrae praenominatarum possessionum, vicinis et commetaneis earundem illis legitime convocatis, et praesentibus: Petro Tathar de Senfalva, Stephano de Gerend, Ladislao de Jara commetaneis partibus personaliter adhaerentibus, ac Jus Patronatus Ecclesiae sic proceden: Item meta praedictarum Possessionum Egyházfalva, et Zentmiklos¹⁾ incepta est in quodam rivulo Peselepataka vocato prope Capellam, et ab illo rivulo sursum ascendendo, superius in planitie terrae versus plagam occidentalem tenendo erectae sunt duae metae ab.... antiquis, secundum Donationem felicitis recordationis Belae Regis²⁾, et ab illis metis, per unam vallem latus montis Sixadonii directe sursum ascendendo, superius in fine vallis erecta est una meta terrae, et ab illa meta procedendo ad Quadrangulares Castri Sixadonii³⁾ a parte orientali, a parte vero occidentali directe superius versus plagam occidentalem ascendendo in medio planitie terrae erecta est una meta terrea, in qua fossus est etiam unum Vitrum cum vino pro signo metali, et ab illa meta iterum versus plagam occidentalem superius ascendendo in monte a parte Zind prope viam erecta est una meta terrea, et ab illa meta inclinando versus plagam meridionalem descendendo ad fluvium Zindpataka nuncupatum, et ipsum saliendo superius in fines Hehymezeo directe ad partes meridionales procedendo, post unam alteram erectae sunt tres metae terreae, et ab illis metis adscendendo ad fluvium Pordein⁴⁾, ipsum saliendo, superius in monte erecta est una meta terrea, et ab illa meta per modicum procedendo ad Erlyk a parte Zentmihalfalva directe ascendendo ad medium fluvii Aranyos, et in medio fluvii Aranyos descendendo versus plagam orientalem ad Castrum Aranyosvár⁵⁾ nuncupatum, et a castro

¹⁾ Szent-Miklos fuit olim Pagus ibi situatus, ubi fluvius Pordepatak in fluvium Aranyos cadit, terra illius pertinet nunc oppido Thorda, hujus pagi campana anno circiter 1760 in terra reperta fuit ab incolis pagi S. Mihályfalva.

²⁾ i. e. Belae II. caeci, qui regnavit a. 1131 usque 1141.

³⁾ Castrum Saxidonii, fuit locus Coloniae romanae, cujus fundamenta et nunc reperiuntur in loco, ubi hodie ruinae prope civitatem Thorda sunt. Initio seculi praeteriti exstabant ibidem rudera portae hujus Castri; anno 1775 effodiebantur ibidem fundamenta alicujus templi, fundamenta autem hujus castri quadrangulariter et hodie in terra recondita supersunt. Combina Ederi notas in Felmerum p. 133.

⁴⁾ Fluvius hic hodie adhuc vocatur Pordepataka.

⁵⁾ Castrum Aranyosvár fuerat in ripa fluvii Aranyos exstructum, et creditur ibi fuisse, ubi hodie aggeres molae Thor-densis C. Georgii Bethlen. Hoc loco dicitur fuisse et pontem lapideum (sic) Trajani super fluvium Aranyos.

Originale exstat in Archivo Capituli Albensis Transsylvaniae. Instrumentum hoc pro se transsummi fecit anno 1748. op. Thorda.

Praesens apographum authographo suo in Archivo Capituli Albensis Transsylvaniae existenti, — eo demto, quod in originali

directe per fluvium Aranyos saliendo versus plagam meridionalem ad fines nemorum in quoddam meatus aquae per medium procedendo ad fluvium de Zentmihalfalva descendendo currentem, ubi illa aqua bipartitur, et per medium fluvii descendendo versus plagam orientalem prout aqua circueus cadit in fluvium aranyos, et sic metae inter praedictas possessiones determinantur. Ut igitur haec exemptio metarum robur obtineat perpetuae firmitatis, pro communi justitia suadente, eidem magnifico Domino Stephano Mikud Literas nostras Privilegiales pendentis et authenticici nostri sigilli munimine roboratas duximus concedendas. Datum Octavo decimo die reambulationis praenotatae, a, D. millesimo centesimo septuagesimo sexto.*)

1181. C. D. T. I. p. 4.

3. Acestu fragmentu este foarte interesantu d'in cauza, că d'in acela se cunoşce, cine a fostu acelu Anonimus Belae regis notarius, care a scrisu in modu atătu de fabulosu despre irrup-tiunea ungurilor in Transilvani'a, despre batai'a lui Tuhutum cu Gelou si de impacarea romanilor cu ungurii. Adeca acelu notariu a fostu unu calugaru anume Pavelu, mai antaiu logofetu alu regelui Bela III. (carele a domnit dela 1173 până la 1196), apoi episcopu in Transilvani'a. Asia dara acelu Pavelu a scrisu numai d'in audite, dupa traditiuni fabuloase.

Litterae Belae III. venditionem praedii Zeles a Domino Froa, pro Palatino Farkasio factam, ac Pauli Regis antea Notarii tunc Episcopi Transilvaniensis**) chyrographo testimonioque signatum confirmantis.

1184. C. D. T. I. p. 4.

Status Regni Hungariae Bela III. Rege regnante. In hac relatione occurrunt sequentia: „Episcopus ultrasylvanus habens duo millia marcarum“.... Idem (Rex) habet de alienis hospitibus de Ultra Sylvas XV. millia marcarum“ e. c. t.***)

vox „Sixadonium“ ubique per ae in fine scribatur, ut sit Sixadoniae, non vero Sixadonii, ut in copia hac scriptum legitur, — conforme esse testamur. A. Carolinae die 5. Oct. 1843. Antonius Andrassy m. p. Professor Hist. et Jur. Ecc. Joannes Bako m. p. Cooperator A. Carolinensis.

*) Not'a Red. Acestu documentu are interesu istoricu mai multu numai, in cătu d'in acela se cunoşce un'a d'in attributiunile principali de care se bucură capitululu diin Alb'a-Iulia, apoi in cătu se intreveđe si gradulu potestătei voivodului Transilvaniei in secululu alu 12-lea, adeca inainte de acăsta cu 600 de ani; in fine este interesantu, că d'in asemenea documente aflamu numele unui mare numeru de comune, cunoscuta si astadi in aceleasi tienuturi, sub aceleasi nume. Dara ore acelu Stefanu Micud ce feliu de banu va fi fostu elu?

**) En anonimum Belae Regis Notarium! Editae habentur ex authographo archivi Anspachensis per Philippum Spiest „Archivarische Nebenarbeiten“ I. Th. Hallae 1783 p. 181 et Fejér C. D. T. II. p. 198—201; item Stephanus Katona (e Supplem. Lamb. p. 687) in amico suo responso ad Hypercriticon Georgii Szklenar p. 20—29; et exinde Szeredai „Series Eppiscoporum Albensium“ p. 1.

***) Dupa alte date istorice potemu presupune cu totu dreptulu, că in sec. alu 12-lea se intielegea si pe la noi Marc'a de Coloni'a, carea representă $\frac{1}{2}$ th. seu 16 loti de argintu curatu; era monet'a ce se batea d'in argintu. era amestecata celu mai puçinu cu câte $\frac{1}{4}$ arama. Până la 1857 1 marca de Coloni'a representă 20 for. m. conv. Asia dara in sec. alu 12-lea

E Codice Regio Parisiensi edidit: Fejér C. D. T. II. p. 217. 218.

Privilegiales Andreae II. Equitibus Ordinis Teutonici in Ultra-Sylvania constituti elargitae.

1212. Cod. Diplom. Tom. I. pag. 10.

Andreu II. rege alu Ungariei dà cavaliloru teutoni (nemti) numiti dela Sant'a-Mari'a de Acaronu (Saint J. d' Acre) statatori sub comand'a lui Theodoricu, privilegiu de posessiunea unui tîenutu in partea de cãtra resaritu a Transilvaniei, adeca in asia numit'a tiãra a Barsei (Barcia, Borza), pentrucã se o apere in contra Cumaniloru sî se fia propumnaclu tare alu regatului, aruncandu'si pe fiacare dî viãti'a in periculu. Totu-una data regele demanda Numulariloru, adeca negutiatoriloru cu moneta, cu bani, se dea in tiãra Barciei d'in monet'a noua pentru argentu atãti bani, cãti se ajunga poporului locutoriu in acelu tîenutu, ẽra Theodoricu, sãu ori-care va fi magistru comandãnte alu acelu calareti, se fia datoriu a da ce se cuvene acelu numulari pentru banii lor; pentrucã ei, calaretii (cavalerii teutoni), sunt pusi in acelu confiniu (hotaru) cã un'a colonã noua.

In nomine Sanctae Trinitatis, et individuae unitatis. Andreas Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Romae, Serviae, Galliciae, Lodomeriaeque Rex in perpetuum. Amplioris beneficium libertatis, a Regia liberalitate congrue merentur percipere, qui se Regiae mansuetudini sponte sua subjiunt, et quorum labor Regno commodum, et oratio assidua pie creditur vitam perpetuam obtinere. Favorabili itaque desiderio Fratris Theodoricus cruciferi hospitalis S. Mariae de Acaron, quae quondam fuit in Jerusalem, Regio favore condescendentes, sibi et fratribus constitutis in terra Ultra-Sylvas, quam eis ad custodiendum confinium*) ibi contulimus, talem et tantam concessimus libertatem, quod nullus ministerialium ultra-sylvas terram eorum intret, vel praesumat eos in aliquo molestare; sed dicto Fratri Theodorico, et sibi succedentibus tantum dent numularii de nova moneta pro argento, quod sufficiat populo ibi conversanti, et ne populus ibi habitans ab eis in aliquo gravetur; dictus Frater Theodoricus vel quicumque Magister in loco ejus fuerit, pro argento illo dictis numulariis satisfacere et respondere teneatur; eo quod ipsi in confinio illo, tamquam novella plantatio sunt positi, et assiduos Cumanorum**) patientes insultus, ne pro Regno tamquam firmum propugnaculum de die in diem morti opponere non formident. Et ut istud ratum, et firmum permaneat, praesentem paginam sibi jussimus sigilli nostri caractere insigniri. Datum per manus Thomae Albensis Praepositi et totius Hungariae Cancellarii. Anno ab Incarnatione Domini MCCXII.

episcopulu Transilvaniei avendu venitu de duoe mii de marce, avea 40 mii fiorini; ẽra ȃspetii straini (alieni hospites, adeca sasii transilvani), platindu 15 mii de marce regelui, platea atãta cãtu facu in dillele nȃstre 300 mii fiorini. Inse despre acestu lucru mai pe largu airea.

*) i. e. Barcia.

**) i. e. Valachorum. Has Privilegiales confirmavit Gregorius IX. anno 1231. Edidit: Seyvert „Ungar. Magazin.“ Tom. IV. p. 222. Geschichte des Deutschen Ordens in Siebenbürgen, vom Grafen Al. Bethlen p. 74. Fejér Cod. D. Tom. III. Vol. I. p. 116.

Venerabili Joanne Strigoniensi. Archieppo Reverendo Bertholdo Colocensi Archiepiscopo et Wayvoda existentibus. Calano Quinqueecclesiensi. Catapano Agriensi. Wilhelmo Transylvano. Roberto Vesprimiensi Ecclesias feliciter gubernantibus. Banco Palatino et Posoniensi Comite. Martino Bano existentibus. Julo Bachiensi et Curiali Comite, Andrea Budrugensi, Micone Bihoriensi comitibus. Regni nostri anno Octavo.*)

Litterae Andreae II. Ordini Teutonico Castrum Kreutzburg conferentis.

1212. C. D. T. I. p. 10.

Ego Andreas Dei gratia Hungariae Rex, notum facio omnibus literas praesentes videntibus, quod Castrum quod Kreutzburg**) nominatur, quod Cruciferi de Borza de novo construxerunt, cum pratis circa illud Castrum adjacentibus, contuli eisdem cruciferis de Borza in perpetuum.***)

(Va urma.)

*) Comitele Iosifu Kemény traduce aici cuventulu Cumanorum cu Valachorum. Dara ȃre Cumanii fost'au valachi, adeca romani? Multi sustienu tocmã in contra, cã cumanii inca au fostu una ramura de magiari remasi in Moldov'a mai de inainte sî inca totu neincrestinati, pãna candu iau scosu de acolo sî pe un'a parte d'in ei 'iau asiediatu in Ungari'a, in tîenutulu carele pãna in dio'a de astadi se numesce Cumania major et Cumania minor (Nagy Kunság ẽs Kis Kunság). Acẽsta nu insemna, cã magiarii sî valachii in partile de cãtra amiãdi sî resaritu ale Transilvaniei, adeca dela passulu Vulcanu pãna la Oituzu inainte, nu aru fi avutu batai multe, intre sinesi, nu numai in dillele lui Andreiu II., ci sî multu mai tardiu, pentru totu teritoriulu acela, in cãtu regii Ungariei nu l'au potutu ocupa sî tîenẽ altu-mentrea, decãtu chiamandu in ajutoriu sî pe trupele cavaliloru teutoni, caroru le-au datu mari privilegia pentru acelu ajutoriu. Acestea tȃte s'au intemplat in adeveru. Cu tȃte acestea inse nu este adeveritu, cã numele de Cumanu ar fi identicu in istoria cu numele de Valachu. Spre a limpedi inca sî acẽsta cestiune, se mai cere multa cercetare sî studiu. Totusi vomu vedea mai la vale documentu, care distinge strinsu intre vlachi et cumani.

In acestu documentu se cuvene a ne opri puçinu inca sî la espressiunea monet'a noua. Acẽsta era pe atunci un'a d'in cele mai mari calamitati pe tiãra. Sȃci'a lui Andreiu II. anume Gertruda, care era nemtiȃca sî femeia fȃrte blastemata, cu fratii sei Bertholdu et Ekbert, amenduȃi ȃmeni de nimicu, vȃindu a se inavut'i, induplecara pe regele cã se suferẽ a se bate moneta noua in fiacare anu, inse totu dupa alta lega (mestecare de metale), ẽra pe alta parte trimitea totu ei jidovi sî ismaeliti cã se adune monet'a buna pe sãm'a lor. Pe atunci frate-seu Bertholdu, de sî unu omu fȃrte teneru sî mare ignorantu, fusese inaintatu nu numai de mitropolitu la Caloccea in Ungari'a, ci sî de voivodu alu Transilvaniei. Poterea nemtiẽsca era mare la curtea regelui, ẽra elu era unu omu molãtecu sî fricosu. D'in acestea cause sî d'in caus'a unui adulteriu alu fratelui reginei cu consorteã palatinului Benedicu Boru, supra-numitu si Banulu Bancu, boierii revoltanduse, ucisera pe regin'a Gertrud'a.

Not'a Red.

**) Castrum Kreutzburg hodie non existit amplius, sed fuit olim in vicinia pagi Nyeny, Comitatus Albae Sup. Vide Com. Alexii Bethlen „Geschichte des Deutschen Ordens in Siebenbürgen“ p. 45. 46. Confer. et Schuller Archiv I. Band II. Heft p. 174, nota 26. Has Literas confirmavit Gregorius IX. anno 1231. Edidit: Seyvert „Ung. Magazin.“ Tom. IV. p. 223. Geschichte des Deutschen Ord. in Siebenbürgen vom Grafen A. Bethlen p. 76. Fejér C. D. T. III. Vol. I. p. 118. Schuller in „Archiv“ I. Band II. Heft p. 220.

***) In acestu documentu, carele inca este unu privilegiu,

Nr. 11—1871.

Protocolulu siedintiei lunare a comit. asoc. trans.

ținute în 3. Ian. c. n. 1871 sub presiulul Ilust. sale dn. vicepres. Iacobu Bolog'a, fiindu de facia dd. membrii P. Dunc'a, P. Manu, bar. Ursu, I. Tulbasiu, I. V. Rusu, C. Stezariu, V. Ardeleanu, I. Maximu si I. Cretiu.

§ 1. Dn. cassariu presentéza raportulu seu despre perceptiunile si erogatiunile cassei asociat. dela siedintia lunaria trecuta până la siedintia presenta, d'in care raportu se vede, că în acestu restempu s'au incassatu 917 fr. 54 cr. si s'au erogatu 420 fr. 32 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 10 1871),

Spre scientia.

§ 2. În legatura cu raportulu d'in §. 1 se referéza în specialu, despre banii incursi la asoc. dela siedintia trecuta, si anume:

a) Prin directiunea despart. cerc. alu Deesiului (XII.) s'au trimisu că tacse de membrii ord. noii 25 fr. v. a., éra pentru diplome s'au incassatu 3 fr. v. a. (Nr. prot. ag. 335 si 338 1870).

b) S'au incassatu că interese obvenitorie cu 1. Ian. 1871, dupa couponii obligat. urb. trans. 810 fr. 49 cr. v. a. (Nr. prot. ag. 1 1871).

c) Totu că interese obvenitorie cu 1. Ian. 1871 dupa couponii obligatiuniloru de statu s'au incassatu în argintu 12 fr. 50 cr. si în BW. 10 cr. (Nr. prot. ag. 2 1871).

d) Totu că procente obvenitorie cu 1. Ian. dupa couponii unei actii a drumului feratu trans., s'au incassatu 5 fr. v. a.

e) Că prenumeratiune la Transilvani'a restante pre 1870 17 fr. v. a. (Nr. prot. 38 ex 1870).

f) În fine că prenumeratiune la Transilvani'a pro anul curente 1871 41 fr. v. a. (Nr. prot. ag. 339 1870).

Se ia spre scientia, si secretariatulu se insarcinéza a espedá respectivele diplome pentru membrii ord. noii (lit. a).

§ 3. Se presentéza unu documentu despre schimbarea argintului în suma 12 fr. 50 cr. (conformu § 2 lit. c) cu bancnote v. a. în suma 20 fr. 95 cr. (Nr. prot. ag. 4 1871).

Spre scientia.

§ 4. Dn. cassariu d'in motivulu, că banii asoc. depusi în cass'a de pastrare (Sparcassa) de aici, în suma de 4602 fr. se se eloceze spre o fructificare mai avantagiósa, face propunerea, că numit'a suma scotienduse dela cass'a de pastrare, cu aceea se se cumpere charthii de ale drumului de feru transilvanu.

Acésta propunere punenduse la discussiune, da inse la o desbatere seriósa, cu care ocaziune, se mai ivira

alte doue propuneri, si anume: dn. I. Tulbasiu face propunerea, că deocamdata se se mai amane decidera meritoria asupra propunerii dlui cassariu, că astfelu atatu dsa, cătu póte si alti membrii ai comit. se aiba ocaziune si tempu a se mai cugeta asupra obiectului d'in cestiune, si a consultá în asta privintia si pe alti barbati de specialitate, ér dn. Maximu face propunerea, că pre sum'a susu-amentita, se se cumpere obligatiuni urbariali trans., că-ci acele i se paru mai secure si mai avantagióse.

Dupace obiectulu d'in cestiune fu desbatutu de ajunsu, presiulul submite la votu propunerea dlui cassariu, fatia cu ambele contra-propuneri, carea, si adoptanduse d'in partea comitetului cu majoritate de voturi, se ridica la valóre de conclusu, prin urmare dn. cassariu se impoteresce, că sum'a amentita de 4602 fr. v. a. scotiendu-o dela cass'a de pastrare, se o eloceze în charthii de ale drumului feratu trans.

§ 5. Presiulul pune acuma la discussiune cestiunea, că ce felu de charthii se se cumpere cu sum'a amentita, actii dela drumulu feratu, séu obligatiuni asia numite de prioritate (Prioritätsobligationen)? Dupace opiniunile domniloru membrii difereau si în privintia asta, fiindu unii de parere, că se se cumpere actii dela drumulu de feru, ér altii fiindu de parere, ca se se cumpere obligatiuni de prioritate, presiulul submitendu la votu si decidera cestiunei amentite, cu majoritate de voturi se decise a se compara asia numite obligatiuni de prioritate (Prioritätsobligationen).

§ 6. Totu dn. cassariu aduce înainte, cumu-că, dupace inteligentia districtului Cetatiei de pétra, pre langa charthia sa d'in 18. Aprile 1870 a depusu la cass'a asoc. sumusiór'a de 25 fr. v. a. cu acea conditiune, că déca se va realisá fundulu teatrului nationale, aceea se se alature la sum'a acelu fundu, ér d'in contra, se se alature la fundulu academiei romane, acumu vediendu, ca s'a facutu inceputulu pentru realisarea fondului teatralu, cugeta, că ar fi tempulu se se estradea sum'a depusa la asoc. spre scopulu destinatu; deci propune că comitetulu se binevoiesca a pofti pe respectiv'a inteligentia, că se se dechiare în obiectulu cestiunatu.

Presiulul punendu la discussiune acésta propunere, da ansa la desbateri mai indelungate. Dn. Tulbasiu propune a nu se cere neci o declaratiune dela respectiv'a inteligentia în obiectulu cestiunatu, si sum'a depusa la cass'a asoc. a se retienea, până candu insasi inteligentia resp. că de aprópe interesata. va aflá cu cale a face ulteriórele dispusetiuni în privintia ofertului seu.

Punenduse la votu propunerea dlui cassariu, fatia cu contra-propunerea dlui Tulbasiu, — ceea d'antain (ad a. dlui cassariu) adoptanduse cu majoritate, se enuntia: de conclusu alu comitetului.

§ 7. Directiunea despart. cerc. alu Sighisiórei (XXI.), aterne protocolulu siedintiei subcomitetului d'in ²⁵/₇ Noembre 1870, d'in carele se vede, că ce-

cavalerii teutoni cruciati se numescu de Borza, adeca d'in tiér'a séu ținutulu Barciei séu Bårsei. Castrulu séu cetatiu'a ce li se dá, nu era în ținutulu Barciei, ci mai incolo, spre passurile Buzeu si Oituzu, unde astadi este comun'a Nieni în comit. Albei de susu.
Not'a Red.

stiunatulu subcomitetu, pre langa afacerile sale curente, s'a mai ocupatu cu urmatóriele afaceri de unu interesu considerabile pentru cultur'a poporale, si anume:

1) S'au luatú dispositiuni pentru esoperarea unui depositu de carti scolastice la subcomitetulu numitu.

2) S'a decisu, cá comitetulu centralu se fia recercatu a face la viitori'a adunare gener. propunere, cá in bugetulu asociat. pre 187 $\frac{1}{2}$, se se prevéza o suma corespundietória pentru procurarea de carti scol. in fiacare despart. cerc. alu asociatiunei.

3) S'a decisu a se procurá o machina de sfermatu cucuruzu, si in casu de lipsa, si done, si cestiunatulu subcomitetu, aratandu avantajiele atarei machine, cumu si pretiulu, cu care s'ar potea procura (45—60 fr.), cere a i se anticipá d'in fondulu asoc. pretiulu recerutu (Nr. prot. ag. 340 1870).

Comitetulu luandu la pertractare cele cuprinse in protocolulu amentitulu subcomitetu, decide a i se rescrie urmatóriele:

Comitetulu iea spre scientia cu caldurósa recunoscentia si apretiare activitatea, ce atátu directiunea, câtu si resp. subcomitetu, continua a desvóltá in interesulu latirei culturei poporului in diverse ramuri, ér cu privire la cele cuprinse sub punctele 1, 2 si 3 se se respondia:

ad. p. 1) cumu-cá respectivei dispositiuni s'a satisfacutu prin conclusulu comitet. d'in 6. Dec. 1870 § 186 (a se vedé Transilvani'a d'in 1871 Nr. I. p. 9).

ad. p. 2) cumu-cá comitetulu si-va tiené de datoria, in proiectulu seu de bugetu pre 108 $\frac{1}{2}$, a prevedea la tempulu seu o suma corespundietória si pentru procurarea de carti scolastice.

ad. p. 3) cumu-cá acestu comitetu fiendu restrinsu intre marginile bugetului, statoritu de adun. gen., nu se afla in positiune a potea anticipá pretiulu recerutu pentru procurarea machinei de sfermatu cucuruzu, i place inse a sperá, cumu-cá, dupace cu infientiarea agenturilor comunali, se voru imultí si membrii ajutatori, subcomitetulu resp., conformu § 27 d'in. regulamentu, va deveni in posesiunea midiulóceloru necesarie la procurarea cestiunatei machine.

§ 8. Secret. II., in sensulu unei scrisori a dlui secret. I. G. Baritiu d'in 14. Dec. 1870, face propunerea, cá d'in ecsemplariale Transilvaniei de pre anii 1868 si 1869, ce jacu inca nevendute in cancelari'a asoc., se se depuna unu numeru anumitu la librari'a lui Filtsch (care se ocupa cu venderea de carti romanesci) in depositu, spre vendiare, cu rabatu 25% (Nr. prot. 241 1870).

Propunerea asta priminduse, secret. II. se insarcinéza a depune spre vendiare, pre langa reversu de primire, la librari'a amentita, unu numeru de ecsemplaria d'in Transilvani'a de pre anii 1868, 1869 si 1870 (camu dela 25—50 ecsempl.

§ 9. Se presentéza o scrisória a Ecsel. sale dlui metropolitu dr. I. Vancea d'in 26. Dec. 1870, prin carea, cu privire la rugarea comit. d'in 6. Dec. a. tr. Nr. 337, in cestiunea manuscripteloru lui Clainu si Sincai, rescrie, cumu-cá dupace II. sa dn. episcopu alu Oradiei mari, la recercarile de pâna acumu, nu i-a strapusu respectivele opuri, Ecsel. sa, a solicitatu rezultatulu la recercarile de mai inainte (Nr. prot. ag. 3 1871).

Spre scientia.

§ 10. Dn. bibliotecariu I. Maximu presentéza unu conto sunatoriu despre 65 fr. 50 cr. v. a. cá pretiulu a loru doue doulapuri, procurate pre sém'a bibliotecei asoc. (Nr. prot. 6 1871).

Se asemnéza la cass'a asociatiunei esolvirea respectivulu conto.

§ 11. Societatea de lectura a junimei studióse dela gimnasiulu d'in Beiusiu, prin scrisóri'a d'in 28. Dec. a. tr. esprimandusi multiamit'a sa pentru trimiterea gratuita a fóiiei asoc. pâna acumu, cere a i se dá gratis si pre anulu cur. 1871, cumu si a i-se darui cursurile complete ale fóiiei numite, dela prim'a aparere a aceleia (Nr. prot. ag. 8 1871).

Se decide a se satisface cererei amentitei societati de lectura.

§ 12. Se presentéza sub datulu 1. Ian. a. c. computulu redactiunei despre spesele edarei fóiiei asoc. pre anulu 1870, langa care se mai alatura doue consemnari, un'a despre ecsemplariale d'in fóia, date gratis, si in schimbu in decursulu anului 1870; alt'a despre abonamentele incurse de adreptulu la redact. fóiiei, d'inpreuna cu 28 documente de erogatiune (Nr. prot. 9 1871).

Conclusu. Secret. II. se insarcinéza, cá in contielegere cu dn. cassariu, se ecsamineze resp. computu, si apoi se raporteze asupra'i in un'a d'in siedintiele viitórie ale comitetului.

§ 13. Cu verificarea protocolulu siedintiei acesteia, se incredintiéza dd. membrii P. Dunca, P. Manu si B. Ursu.

Sibiui datulu cá mai susu.

Iacobu Bolog'a,
vicepresied.

I. V. Rusu,
secret. II.

S'a cetitu si verificatu in 7. Ian. c. n. 1871.

P. Dunca. P. Manu. Bar. Ursu.

Respunsu. Atátu Actele asociatiunei transilvane tiparite dela a. 1861 incóce, câtu si Fóia Transilvani'a pe trei ani trecuti, se potu cumpara dela Comitatu in Sibiui. Analele societatei academice d'in Bucuresci la librari si aici la acesta redactiune. Pretiu câte 1 fr. de tomu.

C O N S E M N A R E A

domnilor membrii ai asoc. trans. pentru literatur'a si cultur'a poporului rom., carii cu ocasiunea adun. gen. X. tinuta in Naseudu au platitu atatu tace restante, catu si pre a. c. 18⁶⁹/₇₀, apoi inscrierea memb. noi.

(Fine.)

Numerul curente	N u m e l e	Conditieuna	Locuinti'a	e membru		a u p l a t i t u						Observare	
				vechiu	nou	tace restante			pro 18 ⁶⁹ / ₇₀		pentru diploma		
						pro	fr.	er.	fr.	er.	fr.		er.
1	Rodna noua (Siantiu)	comune politice	districtulu Naseudului	—	1	—	—	—	200	—	—	I n o b l i g a t i u n i d e s t a t u	
2	Ilva mare			—	1	—	—	—	200	—	—		
3	Maieru			—	1	—	—	—	200	—	—		
4	Rodna vechia			—	1	—	—	—	200	—	—		
5	Santu Georgiu			—	1	—	—	—	200	—	—		
6	Feldra			—	1	—	—	—	200	—	—		
7	Mititeiu			—	1	—	—	—	200	—	—		
8	Borgo Tiha			—	1	—	—	—	200	—	—		
9	" Bistritia			—	1	—	—	—	200	—	—		
10	" Prundu			—	1	—	—	—	200	—	—		
11	" Rusu			—	1	—	—	—	200	—	—		
12	Simeonu Tanco	protopopu on.	S. Georgiu	1	—	—	—	—	200	—			
13	Gregorie Hangea	c. r. cancel. pens.	Maieru	1	—	—	—	—	200	—			
14	Clementu Lupsiai	protopopu on.	Rodna vechia	—	1	—	—	—	100	—			
15	Magura	comune politice	districtulu Naseudului	—	1	—	—	—	100	—			
16	Telciu			1	—	—	—	—	100	—			
17	Bichigiu			—	1	—	—	—	100	—			
18	Ilordou			—	1	—	—	—	100	—			
19	Romuli			—	1	—	—	—	100	—			
20	Salva			—	1	—	—	—	100	—			
21	Rebra-mare			—	1	—	—	—	100	—			
22	Rebrisiór'a			—	1	—	—	—	100	—			
23	Parv'a			—	1	—	—	—	100	—			
24	Lesiu			—	1	—	—	—	100	—			
25	Poiana (S. Iosefu)			—	1	—	—	—	100	—			
26	Ilva mica			—	1	—	—	—	100	—			
27	Neposu			—	1	—	—	—	100	—			
28	Runcu			—	1	—	—	—	100	—			
29	Mocodu			—	1	—	—	—	100	—			
30	Zagra			—	1	—	—	—	100	—			
31	Poieni			—	1	—	—	—	100	—			
32	Suplaiu			—	1	—	—	—	100	—			
33	Gaureni			—	1	—	—	—	100	—			
34	Borgo Morosieni			—	1	—	—	—	100	—			
35	" Suseni			—	1	—	—	—	100	—			
36	" Mediuloceni			—	1	—	—	—	100	—			
37	" Dioseni			—	1	—	—	—	100	—			
38	Carlibava			—	1	—	—	—	100	—			
39	Cosna			—	1	—	—	—	100	—			
40	Conte de Zichy Domokos	episc. rom. cat. em.	Maieru	—	1	—	—	—	200	—			
41	Dr. Ioane Lazaru	directoriu gimn.	Naseudu	—	1	—	—	—	5	—			
42	Maximu Popu	profesoriu	"	—	1	—	—	—	5	—			
43	Ioane Marcianu	"	"	—	1	—	—	—	5	—			
44	Florianu Motiocu	"	"	—	1	—	—	—	5	—			
45	Ioane Malaiu	"	"	—	1	—	—	—	5	—			
46	Ioane Serbu	"	"	—	1	—	—	—	5	—			
47	Nicolau Besanu	protonotariu dist.	"	—	1	—	—	—	5	—			
48	Elia Bunduhosu	archivariu dist.	"	—	1	—	—	—	5	1			
49	Stefanu Puica	adiunctu cerc.	Mocodu	—	1	—	—	—	5	—			
50	Demeter Cornea	proprietariu	Capolna de diosu	—	1	—	—	—	5	1			
51	Mihaiu Domide	invetiatoriu	S. Georgiu	—	1	—	—	—	5	—			
52	Isidoru Procopoviciu	parochu	Candreni in Bucovin'a	—	1	—	—	—	5	—			
53	Demetriu Moldovanu	adiunctu cerc.	Monoru	—	—	—	—	—	—	1			
54	Murareni	comun'a politica	districtulu Naseudu	—	1	—	—	—	5	1			
55	Nusifaleu	"	"	—	1	—	—	—	5	1			
Sum'a totala				74	95				215	—	6626	5038	—

Dela cass'a asoc. trans. pentru literatur'a rom. si cultur'a poporului romanu.

Basiliu Ratiu de Nagylak. †

(Schitia biografica.)

„Nestoriulu preotiloru romani in Transilvani'a, antaiulu prepositu alu catedrei metropolitane d'in Blasiu, dede sufletulu seu in manile Creatoriului la 12. Decembre 1870.

Si pana candu altulu mai competente si mai bine informatu ar descrie dupa meritu activitatea plina de zelu si devotamentu a barbatului acestuia prea insemnatu in istori'a Blasiului d'in cei d'in urma 50 de ani, cu permisiunea dtale dn. Red., voiu notá aici unele date, ce'mi sunt cunoscute, d'in biografi'a densului.

B. Ratiu s'a nascutu la Turd'a in diu'a nascerei Dlui 1783 (care di concadea pre atunci cu 5. Ian. 1784). Parentii densului au fostu nobili, inse lipsiti de stare, d'in care cauza cursulu scolasticu l'a inceputu antaiu, candu incepea a fi june.

In modu destulu de caracteristicu pentru relatiunile d'in Transilvani'a, densulu frecuentá antaiu la unitari in Turd'a, apoi la reformati in Aiudu, dupa aceea pre sintaxa trecu la scólele unitiloru in Blasiu. De aici se duse in Clusiu la catolici, cá se invetie filosofi'a; apoi éra s'a reintorsu la Blasiu spre a face in seminariulu de aici cursurile teologice. Inse portarea-i destinsa intru atáta 'lu comendara mai mariloru sei, in cátu dupa terminarea anului I. fú trimisu in seminariulu dela St. Barbara, cá asia se póta ascultá studiale teologice la renumita universitate vienesa.

Aici inchiaia studiale in 1811, dupace inca in 1810 se ordinase preotu.

Viéti'a publica a densului se incepú indata in 1811, in care anu se fece profesoriu in Blasiu, portandu acestu oficiu cu onóre in cursu de doi ani.

In 1813 fú despusu la parochi'a in salinile Uiórei, apoi se fece parochu si protopopu in Turd'a (noua). In fiacare d'in statiunile aceste petrecu câte 6 ani. Cu multa placere nará d'in acésta epoca a vietiei sale: cumu visitá eparchi'a pedestru, câte lupte avea cu „tálnaciulu“ (senatulul comunale); si sentieá mare bucuria, ca i a succesu a scóte si dela „ariani“ (cumu dicea), ajutória pentru beseric'a si parochi'a nóstra.

In 1824 fú inaintatu la demnitatea de canonicu alu catedralei d'in Blasiu, in urm'a carei in 1825 se mutá la Blasiu, unde pre langa afacerile canonicali siru lungu de ani portá si oficiulu de profesoriu.

Dela instalarea capitulului metropolitanu de Alb'a Iuli'a in 1855, a fostu prepositulu acestui stralucitu choru.

In 1854 a datu la lumina „istori'a besericésca“ intocmita mai alesu pentru scóla.

Dela 1851 incepú a patimí de petióre, cari d'in ce in ce mai multu denegau servitiulu loru. Audiulu inca i se ingreuná; inse facultatile spiritului remasera in deplina potere pana la cele d'in urma.

In 29. Noembre versá sange, care mereu se repetá in dílele urmatórie, de si in mesura mica, éra

in nóptea spre 12 i buticá sangele cumu érá culcatu pre spate si firulu vietiei se curmá.

Inmormentarea s'a facutu in 14. Dec. dupa am. cu tóta pomp'a cuvenita inaltei demnitati a repausatului. In fruntea celebrantiloru érá Ecs. sa parintele metropolitu cu dd. capitulari. In giurulu sieriiului numeru frumosu d'intre celi de aprópe ai mortului, cari aflandu scirea trista, s'au luptatu cu tóte greutatele drumului si au venitu d'in Turd'a si d'in alte locuri mai departate spre a dá prea bunului seu unchiu onórea cea d'in urma.

B. Ratiu a fostu omu de statur'a si tari'a unui atletu, — stemperamentu infocatu, — laboriosu preste mesura, — crutiatoriu si cu viétia cumpetata, — iubitoriu de beserica si cu desclinita tragere cátra ai sei.

11 frati si 72 nepoti s'au crescutu séu ajutatu printr'ensulu. La multi d'intre aestia le-a cumperatu case si mosióre, la unii bunuri insemnate, éra pre altii (si aestia suntu multi) i a crescutu la scóla, si asia i a redicatu la stare de ómeni independenti, veduti si pretiuti.

Si pre langa tóte aceste nu si-a uitatu neci de publicu. D'intru alu seu a ziditu beserica noua in loculu nascerei sale si a intemeiatu parochi'a. Cas'a parochiale, loculu de beserica si scóla, edificarea besericei si a scólei l'au custatu 15,000 fr. — afara de dotatiunile facute pentru parochu, beserica, scóla si docente.

Dar grigea si dorinti'a principale a densului a fostu: intemeierea unei scóle normali, séu cumu amu díce: principali, in Turd'a, unde concurgu locuitorii muntiloru apusani si ai Campiei... Totu ce a potutu castigá in cei d'in urma ani ai vietiei sale, a consantitu spre scopulu acest'a; asia cátu vorbica celu mai puru adeveru, candu dicea: „eu traiescu pentru scóla d'in Turd'a.“

Cá se védia realizata acesta dorintia a sa, dede la cumpararea locului, unde se se infintieze scóla principale, preste 10,000 fr. si testá acestei scóle a-vereá, ce se va aflá dupa incetarea sa d'in viétia*).

Éca preste 25,000 spre scopuri publice!

Afara de aceste a lasatu si una fundatiune de 2000 fr. obl. urbaniali, d'in alu caroru venitu se se dá stipendia la studenti romani.

Cá romanu laptatu in dílele Horei, fú credintiosu natiunei sale, si despre acest'a dede proba si in anii ultimi ai vietiei sale.

Candu l'au incurcatu in procesu criminalu pentru pronunciamentu, si l'au amenintiatu cu robia grea pentru lucrulu acela, díse de repetite ori: „In pronunciamentu nu este, decátu adeveru. Lege-me intru o suta de pente, — bucuros moriu pentru densulu in temnitia.“

*) Intre detoriele active, ce au remasu de repausatulu figuréza si un'a a statului regescu ungurescu, imprumutu fortiatu la 1848.

Er acumu pausaza in pace, betranu cu ânima de teneru! Ce ai pusu pe altariulu publicului, fia binecuvântate de celu ce dă sporiu la tôte!

Blasiu 12. Ianuariu 1871.

— u:

(D'in Gazet'a Trans. Nr. 4.)

Domnului E. I. A—u la Bucuresei.

Epistola deschisa.

In stim. D-tale epistola d'in 29. Dec. (10. Ian.) me provocî in interesulu meu si spre apararea onôrei si a caracterului meu morale, că se 'Ti dau respunsu prin foile publice la duoe intrebari.

Domnulu meu! Sunt vreo siese ani, de candu mi s'au mai pusu aceleasi intrebari de cătra alti benevoitori ai mei pe cale privata, la care am respunsu éراسi pe cale privata si totu-deauna cu deplin'a loru indestulare. A respunde in publicu, am crediutu că este mai pre diosu de demnitatea unui omu de onóre si condusu de conscientia sa curata si paciuita. Dara fiendu-că D-ta me asiguri, că in pertinentia au ajunsu prea preste mesura departe, éca respunsulu meu.

Prim'a intrebare me atenge pe mine singuru in persona, prin urmare totu nu se cuvene se incomodam cu ea pe publicu. Duoi d'in acei ómeni sunt dati de multu in judecata criminala, amenduoi inse au luat'o la sanetós'a; pare-mi se că stau pitulati prin suburbiile capitalei dvóstre, pentrucă le este frica de urmarile infamiilor comise. Pe airea asemenea infamii se spala pe cale asia numita cavaleresca, cu sange, prin spada séu prin glontiu. Inse cine se astepte asia ceva dela asemeni omuleti. Preste acésta modulu acela, de sí se numesce cavalerescu, elu inse totu e si remane barbaru. Celu mai bunu expediente este in asemenea casuri codicele penale si procurorulu.

A duo'a intrebare a D-tale intereséza si pe acea parte a publicului romanescu, care a contribuitu la formarea asia numitului fondu Síncaianu, séu fondu alu Gazetei. D-ta dîci, că in societatea in care Te aflai in sér'a d'in 27. Dec. v., s'au pronuniatu aceste cuvante: „In cei siesedieci mii fiorini, fondulu Síncaianu, destinati pentru universitate*), si-au bagatu si elu man'a de inpreuna cu Murasianu si cu Gött, că altu-mentrea ar fi datu vreo explicare la atâtea provocari.“ etc.

Eu nu am fostu provocatu până acuma neci-una-data, de nimeni pe lume, pentrucă se dau esplacari in fati'a publicului; ci numai pe cale privata, precumu am atensu mai susu. Nu cerusem neci cersisem dela nimeni pe lume, neci unu cruceriu pentru neci unu fondu, pe care se'lu administru eu vreun'a data, prin urmare neci nu potea avé nimeni dreptulu a trage la computu pe cineva, carui nu 'ia datu neci-una data nimicu. Despre urdîrea asia numitului fondu Síncaianu, séu vorbindu mai precisu, fondu alu Ga-

zetei, n'am sciutu nimicu, până candu n'am vediutu si eu cá si lumea ceealalta pe la 1861—2 publicanduse colectele in columnele Gazetei. Dupa aceea in fóia s'a publicatu in duoe dati sum'a totale adunata, care pre cătu imi aducu amente, pe la 1864 se suise aprópe la 6000 mii, siese mii, éra nu siesedieci de mii, că-ci asia suma nu a fostu in stare se adune până acuma neci insasi asociatiunea transilvana. Astadi mi se spune, că acelu fondu ar fi crescutu la siepte mii fiorini; eu inse nu am vediutu neci-una-data conspectulu aceluia, ceea ce neci că 'mi competea mie, pentrucă nimeni nu m'a fostu auctorisatu a'i face revisiunea. Acésta era si mai este tréb'a urdîtoriloru fondului, in casu déca ei isi reservasera acelu dreptu.

Dvóstra inse voiti se cunósceti caus'a si scopulu pentru care se facuse acea collecta. Éca ceea ce sciui eu despre acestu lucru atátu dela dn. redactoriu alu Gazetei, cătu si mai alesu dela unulu d'intre urdîtorii principali ai acelei colecte, adeca dela dn. dr. Ioanu Ratiu.

In a. 1861 dupace esira d'in tiéra nemtii si venira in loculu lor éراسi boierii tieiei, marele cancelariu de atanci br. Franciscu Kemény si gubernatoriulu comitele Emericu Miko nu mai suferira neci pe Gazet'a romanésca, neci pe foile politice sasesci, că se esa fàra cautiune, ci le amerintiara că la casulu contrariu le voru sucí gîtulu. La Gazeta neci editoriulu Ioanu Gött tipografilu, neci redactoriulu Iac. Murasianu, ambii parenti de familii numeróse, nu avea de unde se puna cautiunea ceruta, de trei până la siese mii, dupa cumu adeca Gazet'a era se esa una-data séu de mai multe ori pe septemana. In totu Brasiovulu nu se aflà unu singuru singurelu capitalistu, carele se voiésca a periclita in forma de cautiune (garantia) neci macaru unu fiorinu. Póte fi că ve aduceti amente, cumu pe atunci, adeca in an. 1861—2, pre candu valorile ne aruncă in tóte directiunile, necesitatea Gazetei se simtia profundu. Ei, dara Gazet'a fàra cautiune era se inceteze d'in porunca mai inalta. Atunci cătiva barbati romani se determinara a maneca la — cersíte, adeca luara refugiu la colecte. Pre cătu sciui eu, inceputulu s'a facutu in Clusiu sub conducerea protopopului de atunci si acumu canonicu dn. Ioanu Negrutú (Fekete) si inca cu alti vreo siepte barbati energiosi, intre carii dr. Ioanu Ratiu, Nicolae Molnaru, repaus. Sîpotariu, Leontinu Popu s. a., in partile Albei-Iuliei mai vîrtosu dn. I. Axente Severu, éra in partile Naseudului mai multu cá toti Ioanu Florianu. In scurtu tempu acelea colecte se incinsera preste mai multe tienuturi ale tieiei. Tóte sumusiórele se transmisera de-a dreptulu la adres'a dlui redactoriu Iac. Murasianu, care apoi le publicà in Gazeta.

Dara pe langa care conditiuni, pe temeulu caroror statute s'a facutu acea collecta? Acésta inca voiti se sciiti Dvóstra. Intrebatu ve rogu, anume pe urdîtorii, pe auctorii dela Clusiu si Turd'a ai acelei colecte, aceia ve voru spune curatu. Pe mine dn.

*) Sic!

advocatu dr. Ioanu Ratiu me informà in Iuliu 1867 pe scurtu asia: Noi cu acea collecta avuseramu duoe scopuri, se facemu Gazetei cautiune in bani, pentru că se nu apuna d'in lips'a aceleia; se o punemu totu-una data in stare de a'si marí formátulu si in casu de necesitate a da suplemeente mai multe preste anu, care se se platésca d'in acelea colecte. Candu ne-amu apucatu de colecte, noi nu amu reflectatu la vreunu fondu care se fia administratu pe temeiuu unoru statute, ci amu reflectatu simplu la necesitatea de ajutorintia.

In a. 1861 a mai intrevenu si una alta inpregiurare. Abonatii Gazetei s'au fostu inmultitu preste asteptare, până la 1300. Asia redactiunea incepù se resuffle benisioru dupa câte suferise in tempulu absolutismului. Se pare că dlui Murasianu totu pe atunci ii vení ide'a si isi dîse siesi: Se me folosescu de acésta ocaziune, se capitalisezu un'a parte d'in acestea colecte si abonamente, pentrucá Gazet'a se le aiba pentru tempuri mai rele, care éra si se mai potu reintórce (precumu in adeveru s'au si reintorsu pentru ea).

Dvóstra ve mirati de obstinat'a tacere a dlui Iac. Murasianu. Ce e dreptu, eu inca am admiratu adesea flegm'a cea rece a dsale, ceea ce 'iam si dîsu de câteva ori, la care dlui mai totu-deaun'a 'mi respunse rîdindu: Dára nu vedi dta, că sbiéra totu numai de aceia, carii la fondulu acesta n'au datu neci-unu cruceriu, éra aceia carii au datu, me lasa in pace, pentrucá aceia sciu, pre langa ce conditiuni imi incrediusera acei bani. Pre câtu voiu fi eu in viétia, nu voiu da fondulu acesta in administratiunea altora. Punctum.

Dupa acestea credu Domnulu meu, că sciti totu câtu ati voitu se aflatu in acésta materíá fórte neplacuta, cumu si că dvóstra veti pricepe fórte bene, că sunt ómeni destui, carii se supraveghieze administrarea aceluí fondu, numai se voiésca, adeca collectorii si contribuatorii; ei au dreptulu de a pune dlui Iac. Murasianu conditiuni, éra eu si toti aceia carii n'amu datu nimicu, n'avemu se ne amestecamu in afacerile lor. Dára ce mai atàta vorba? Acela ce are se pretenda ceva dela altulu si nu póte se scotia dela elu, éca tribunalele, se'lu traga in judecata. Dára va díce cineva: Acelu fondu este publicu, avemu prin urmare cu totii dreptulu se'i ceremu computurile. Fondu publicu? Unde 'i este concessiunea mai inalta ceruta de legi, in valórea careia s'ar fi facutu acelea colecte si s'ar fi formatu acelu fondu? Unde'i sunt statutele? Se le produca urdítorii aceluí fondu, apoi se vorbésca mai departe. In acestu casu apoi este invederatu, că cestiunea ar devení fórte grava.

Brasiovenii? Se díce că in tóta list'a contributilorlor nu se afla neci-unu brasiovenu; sí că cu tóte acestea ei sub unu pretextu de unu imprumutu hypothecariu au pus de cátiva ani man'a pe trei mii fiorini v. a., pe carii nu voira se'i mai reintórca redactoriului.

In fine se mai reflectamu inca numai la inpregiurarea, că d'in tóte foile politice si nepolitice romanesci, care sunt astadi in numeru intre 35 et 40, abia vei afla 3 multu patru, care se subsiste fara subventiune, luata séu dela gubernu, séu dela partite politice, séu dela vreun'a asociatiune scientifica, dela vreunu consortiu de capitalisti, dela câte unu capitalistu particulariu, séu prin colecte. Necesitatea acestoru subventiuni vene in mai multe casuri dela lips'a de publicu cititoriu in stadiulu de cultura, in care se afla natiunea, éra in altele dela necapacitatea redactiunilor, si éra si uneori d'in ura de partite, éra pe alocurea d'in ura si de confessiuni, séu adeca d'in barbaría. Salve, et me ut facis, dilige.

¹³/₁ Ianuariu 1871.

Frate devotatu
G. Baritiu.

INVITARE LA PRENUMERATIUNE

la foi'a politica septemanaria „Der Osten,” care cu 1. Ian. si-incepe anulul alu patrălea si, precumu in trecutu, asia si in viitoru se va luptá pentru egal'a indreptatire a totoruru natiunilor si pentru cointielegerea popóreloru monarchiei austriace. Abonatii la diuariulu „Osten” primescu regulatu iu fiacare septemana unu suplementu gratuitu, intitulatu „Das Wiener Sonntagsblatt,” in care se voru publicá novelle, descrieri, anecdote, poesie, gáciture si charade cu cele mai pretióse premiuri pentru deslegarile succese.

Pretiulu de prenumeratiune pre unu patrariu de anu face, d'inpreuna cu costulu postale, numai 1 fr. 50 cr. v. a. Noii abonati pre un'a diumatate de anu primescu gratuitu romanulu: „Die Spione des Grafen Bismarck.”

Prenumeratiunile sunt a se face la administratiunea lui „Osten” in Vien'a, Praterstrasse Nr. 50.

SPERANTIA. Fóia literaria besericésca. Organulu societatei de lectura a teologiloru romani d'in Aradu, dupa un'a precurmare de unu anu, cu ¹⁰/₂₂ Ian. 1871 a reapparutu sí ese totu in formatu 4°, de duoe ori pe luna, adeca la 1 sí 15. Pretiulu in lăintrulu monarchiei este 4 fr., éra in afara 5 fr. Dn. asses. consist. G. Dogariu d'in Aradu dede „Sperantie” una subventiunea generósa de 1000 fr. v. a. Fia cá dn. Dogariu se'si afla imitatori in favórea literaturei nationale si eclesiastice pe atátia, pe câtu fiorini a donatu dsa la fondulu „Sperantie.”

A dóu'a editiune d'in

Infricosiatele stricatiuni ale beuterei de vinarsu-rachiu. Invefiaturi mantuitoare, culese si reproduce in romanesc de I. Petricu, parochu si protop. de legea resariténa, si G. Munteanu, prof. si directoru alu gimnasiului rom. din Brasiovu, au esitu de sub tipariu in an. 1868.

I-a editiune esita la a. 1854 s'a petrecutu de multu. Astadi se simte din nou lips'a acelei carticele, care ori-unde a petrúnsu, mai alesu la glóte, a folositu in modulu celu mai salutariu.

Pretiulu numai 10 cr. v. a., si se póte trage de adreptulu dela tipografii Römer & Kamner in Brasiovu.